

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Departament de Biblioteconomia, Documentació i Comunicació Audiovisual

Grau de Podologia

Documentació i Recerca Bibliogràfica

Curs 2020-2021

Elaboració de referències en estil Vancouver

Sumari

Les normes de Vancouver	3
Estil Vancouver	3
Referències estil Vancouver	6
Referències en suport paper.....	6
Referències en línia.....	11
Altres tipus de documents en paper i en línia.....	14
Documents en altres suports.....	16
Materials no publicats.....	17
Documents legals.....	19

Les normes de Vancouver

Les anomenades *normes Vancouver* o *normes de Vancouver* són un conjunt de regles per a la publicació de treballs en l'àmbit de les ciències de la salut que inclouen recomanacions sobre la publicació de treballs acadèmics en tots els aspectes que cobreixen la manera de fer la recerca i la redacció d'articles, l'edició i la publicació, i la gestió dels conflictes d'interessos. Tota la informació es troba disponible a: <<http://www.icmje.org>>.

El nom de les normes procedeix de la reunió de Vancouver de l'any 1978 en la qual es va crear el Comitè Internacional d'Editors de Revistes Mèdiques (International Committee of Journal Medical Editors, ICJME).

A l'entorn de la documentació, es coneix com a estil Vancouver el conjunt de regles per a elaborar referències i crides bibliogràfiques. El desenvolupa i l'actualitza la Biblioteca Nacional de Medicina dels Estats Units (US National Library of Medicine) i la darrera actualització és del 2018.

Estil Vancouver

L'estil Vancouver de citació bibliogràfica és el que es coneix com un sistema numèric. Pel que fa a les crides, són un número que posem entre parèntesis (1), entre claudàtors [1], amb superíndex ¹, o combinant aquests signes ^[1] darrere el fragment del qual volem donar la font i abans de la puntuació. Aquest número remet a la llista numerada de referències bibliogràfiques que hi ha al final del document. De vegades aquest estil s'anomena *autor-número*, enfront d'*autor-data*.

Si s'ha de tornar a citar el mateix document, es fa servir el mateix número que s'ha utilitzat anteriorment. A les referències finals (bibliografia) la llista s'elabora per ordre d'aparició, és a dir, amb el número corresponent, no pas per ordre alfabètic. Vegem un text fictici d'exemple amb les crides:

Perquè tal com assenyala Jordi Ardanuy (1) la realitat té una complexitat que permet mai ningú pugui avorrir-se.

[...]

Ara bé, Palomares i Cantallops opinen el contrari (2).

[...]

I, en canvi, d'altres neguen qualsevol importància de la realitat enfront de la imaginació [3], a diferència del que suposa Ardanuy (1). Vol dir que Ampolla s'equivoca [3]?

Si la citació és textual, i per tant s'indica entre cometes, s'indica **la pàgina** concreta entre parèntesi, després del text citat:

Perquè tal com assenyala Jordi Ardanuy (1) «la realitat és prou complexa per a no avorrir a ningú, ni en el pitjor dels casos» (p. 2).

També es pot integrar la menció a la pàgina concreta de la citació en la crida:

Perquè tal com assenyala Jordi Ardanuy «la realitat és prou complexa per a noavorrir a ningú, ni en el pitjor dels casos» (1 p. 2).

Al final del text, han d'aparèixer les referències elaborades amb l'estil Vancouver, que és el que explicarem en les properes pàgines. En el nostre exemple totalment figurat:

Referències

1. Ardanuy J. Realitat i món imaginari: una veritat a mitges. Vilameravella: El podrit edicions; 2026.
2. Palomares N, Cantallops S.. A aquesta banda de l'espill. Mussols diürns [en línia] 2031; (5). [Citat 31 febrer 2034]. Disponible a: «<http://www.transgressions.ca/mussols/article\veure\005\002>>.
3. Ampolla JM. La imaginació realista a l'obra de Jordi Ardanuy. Quaderns falsos, 2023; 3(2): 26-43.

En el cas que es mencioni literalment el contingut d'un àudio o un vídeo, com que no té pàgines, es pot indicar el moment exacte entre parèntesi (hora:minut:segon). Per exemple (00:13:17) indicaria el minut 13 i 17 segons.

Es pot incloure la marca de temps en el parèntesi de la crida: (5 01:12:14). Això voldria dir que es tracta d'un àudio o vídeo la referència completa del qual és la número 5 de la llista de referències que ha d'aparèixer al final del text; i, que la citació literal es troba en el punt temporal 1 hora, 12 minuts i 14 segons.

L'estil Vancouver té una forma pròpia de presentar els elements, d'ordenar-los i d'utilitzar la puntuació. Tanmateix, cal considerar tres aspectes:

- Les normes d'elaboració de referències en estil Vancouver, com les de qualsevol altre estil, no són una «ciència exacta» i, per tant, pot haver-hi més d'una solució o forma d'elaborar-les acceptable, o alguna millor que l'altra. En documents complexos, de vegades depèn del punt de vista del que elabora la referència, de si vol ressaltar un aspecte o un altre. Per exemple, en el cas d'un llibre en paper amb un CD amb material diferent, l'autor de la citació ha de decidir si fa la referència del llibre en paper o del CD, segons com l'estigui utilitzant.
- Les normes Vancouver s'adapten segons el tipus de publicació (revista, col·lecció, normes de treballs de fi d'estudis, etc.), els costums regionals o l'idioma utilitzat. Per tant, és possible veure algunes petites diferències entre les referències d'un mateix document elaborades en dos llocs diferents sense que cap de les dues estigui malament. El que es tracta és que la referència respecti l'essència. Per tant, s'ha d'anar amb compte quan es consulten fonts d'informació diferents sobre les normes perquè calen aquestes petites adaptacions.

- Quan es redacta un treball, no cal obsessionar-se amb l'elaboració de les referències. Ara bé, el que és fonamental és ser coherent: seguir sempre el mateix criteri.

Hi ha nombrosos formats de citació diferents per als diversos tipus de fonts bibliogràfiques, tals com llibres, articles de revista, entrades de blog, etc. La Biblioteca Nacional de Medicina dels Estats Units dona 44 casos diferents, inclosa la manera de construir la referència del programari (*software*) i dels conjunts de dades (*datasets*): <https://www.nlm.nih.gov/bsd/uniform_requirements.html#electronic>.

Aquí donarem les dades detallades de com elaborar referències dels principals tipus de documents i casos, però no pas de tot. Si ens enfrontem a situacions força específiques i menys habituals podem consultar la pàgina web esmentada de la Biblioteca Nacional dels EUA o bé altres pàgines web de la xarxa, que són molt abundants. A continuació, facilitem una petita llista d'alguns d'aquests llocs que contenen informació i exemples:

- <<https://biblioteca.udg.edu/ca/com-citar-documents/estil-vancouver>>
- <<http://www.fisterra.com/herramientas/recursos/vancouver/#ejemplos>>
- <https://en.wikipedia.org/wiki/Vancouver_system>
- <<https://guides.library.uwa.edu.au/vancouver>>
- <<https://zenodo.org/record/583623>>
- <<https://biblioguies.udl.cat/comcitar/vancouver>>

Referències estil Vancouver

Referències en suport paper

1. Articles

És el tipus de document més freqüent en l'àmbit de les ciències experimentals, de la vida i de la salut, malgrat que en l'actualitat sigui més habitual en suports electrònics.

Esquema bàsic:

Autoria. Títol de l'article. **Abreviatura internacional de la revista**. **Data**; volum(**número**): **pàgina inicial-pàgina final**.

Exemple:

Medrano MJ, Cerrato E, Boix R, Delgado-Rodríguez M. Factores de riesgo cardiovascular en la población española: metaanálisis de estudios transversales. **Med Clin (Barc)**. 2005; **124(16):606-12**.

Analitzem cadascun dels camps bibliogràfics per ordre:

- **Autoria**. Es tracta d'incloure-hi **les autores i els autors** del document que citem. S'escriuen tal com apareixen al document, no per ordre alfabètic ni de cap altra manera. S'escriu el cognom, o els dos cognoms, seguit de la inicial o inicials del nom. Per exemple, en el nostre exemple, la primera autora ha signat l'article com a María José Medrano. Si hi ha més autors, se separen per coma. A l'exemple actual hi ha quatre **persones autores**.
- **Títol de l'article**. Tal com apareix al document. Fixeu-vos que en l'estil Vancouver no s'utilitzen les cometes.
- **Abreviatura internacional de la revista**. No s'utilitza directament el títol de la revista, sinó un abreujament, segons un sistema estàndard definit a la llista de l'ISSN (*List of Title Word Abbreviations*).

Alguns exemples:

Foot Ankle Spec → *Foot and Ankle Specialist*

J Am Podiatr Med Assoc → *Journal of the American Podiatric Medical Association*

Clin Podiatr Med Surg → *Clinics in Podiatric Medicine and Surgery*

En l'exemple que analitzem, **Med Clin (Barc)** és la revista *Medicina Clínica* que s'edita a Barcelona. Com que hi ha diverses revistes que tenen el mateix títol, per això l'abreujament porta la indicació (*Barc*).

El títol desenvolupat d'una revista internacional i la seva abreviatura es poden obtenir a la base de dades de revistes de PubMed: <http://ncbi.nlm.nih.gov/nlmcatalog/journals>.

En el cas de revistes de l'Estat espanyol que no hi apareguin pot ser útil: <https://indices.app.csic.es/bddoc-internet/pages/mtorevistas/ConsultaRevistas.html>.

Els diaris, setmanaris i premsa de divulgació no acostumen a tenir una forma abreujada i no es pot inventar de cap manera. **Si es desconeix l'abreviatura, cal posar-hi el títol complet de la revista.**

- **Data.** L'any, el més i l'any o el dia, el mes i l'any.
- **Volum(número):** És la informació sobre el fascicle. S'indica el volum i entre parèntesis el número dins del volum. Si només hi ha el número, es posa directament entre parèntesis.
- **Pàgina inicial-pàgina final.** S'escriuen directament després de la informació del fascicle i de dos punts. No es fa servir cap abreviatura com ara *p.* o *pàg.*

Cal fer notar que si la pàgina inicial i la final comparteixen miler, centena o desena, s'omet aquesta part compartida després del guió. Per exemple, si l'article s'estén de la pàgina 217 fins a la 224, escriurem :217-24 i no :217-224. Igualment, :812-9 implica que comença a la pàgina 812 i acaba a la 819.

Presentem a la taula 1 algunes situacions habituals amb els exemples corresponents i marquem en colors diferents els trets que volem destacar.

Taula 1. Exemples de situacions habituals en l'elaboració de referències

Sosa Henríquez M, Filgueira Rubio J, López-Harce Cid JA, Díaz Curiel M, Lozano Tonkin C, del Castillo Rueda A et al. ¿Qué opinan los internistas españoles de la osteoporosis? Rev Clin Esp. 2005; 205(8): 379-82.	Si hi ha més de sis persones autores , es poden anotar les sis primeres i després escriure l'abreviatura et al.
Macián Romero C, Benimeli Fenollar M, Chiva Miralles MJ. Manejo y tratamiento conservador de las repercusiones podológicas derivadas de la administración oral de retinoides. Peu. 2010; 30(4): 167-75.	Si la paginació continua d'un número al següent dins del mateix volum, no cal incloure-hi el número (4).
Grupo de Trabajo de la SEPAR. Normativa sobre el manejo de la hemoptisis amenazante. Arch Bronconeumol. 1997; 33: 31-40.	Autor institucional o corporatiu.
Jiménez Hernández MD, Torrecillas Narváez MD, Frieria Acebal G. Grupo Andaluz para el Estudio de Gabapentina y Profilaxis Migrañosa. Eficacia y seguridad de la gabapentina en el tratamiento preventivo de la migraña. Rev Neurol. 2002; 35: 603-6.	Autor personal i institucional.
21st century heart solution may have a sting in the tail. BMJ. 2002; 325(7357): 184.	Article publicat sense menció d'autoria. Per tant, hi apareix directament el títol de l'article.
Gómez de la Concha E. Medicina personalizada: la nueva medicina del siglo XXI. Revista de Occidente. 2008; (331): 33-8.	Número sense volum.

<p>Castillo Garzón MJ. Comunicación: medicina del pasado, del presente y del futuro [editorial]. Rev Clin Esp. 2004; 204(4):181-4.</p> <p>Rivas Otero B de, Solano Cebrián MC, López Cubero L. Fiebre de origen desconocido y disección aórtica [carta]. Rev Clin Esp. 2003; 203: 507-8.</p>	<p>Indicacions dels tipus d'articles amb característiques especials (carta, resum, editorial, etc.). Aquestes anotacions es fan entre claudàtors ([ ]), després del títol de l'article en la llengua en la qual redactem el document.</p>
--	---

Consulteu la pàgina de la [Biblioteca Nacional de Medicina dels EUA](#) per a d'altres contribucions en revistes com suplementos, parts, retraccions, correccions, fe d'errates, etc.

En el cas dels articles de premsa l'elaboració de la referència és idèntica, però la data acostuma a incloure el dia i el mes. De vegades, sobretot en premsa anglosaxona, les pàgines tenen numeracions complexes. Per això trobareu esquemes com:

Autoria. Títol de l'article. Nom de la publicació. Dia mes any; [Secció]: pàgina [(columna)].

Exemples:

Tynan T. Medical improvements lower homicide rate: study sees drop in assault rate. *The Washington Post*. 12 agost 2002; Secc. A: 2 (col. 4).

Carrasco D. Avalado el plazo de cinco años para destruir parte de la HC. *Diario Médico*. Divendres 23 juliol 2004; Normativa: 8.

Ramis L. Nabokov no va guanyar res. *La Vanguardia*. 15 febrer 2020; 37.

En el tercer exemple, la pàgina 37 pertany a la secció de cultura de *La Vanguardia*. Tot i que a Catalunya no és el més habitual, també seria possible fer la referència de la manera següent:

Ramis L. Nabokov no va guanyar res. *La Vanguardia*. 15 febrer 2020; Cultura: 37.

2. Llibres

Se segueix el següent esquema bàsic:

Autoria. Títol del llibre. Edició. Lloc de publicació: Editorial; any [es pot concretar més la data si escau]. [nombre de pàgines]. (Col·lecció; núm. Dins la col·lecció).

Exemple:

Jiménez Murillo L, Montero Pérez FJ. *Compendio de Medicina de Urgencias: guía terapéutica*. 2a ed. Madrid: Elsevier; 2005. 780 p. (Compendios Elsevier).

Cal considerar alguns aspectes:

- Edició.

Elaboració de referències en estil Vancouver, p. 8. Versió 2021.

- La primera edició no s'acostuma a mencionar. És a dir, si no s'hi indica l'edició se suposa per defecte que és la primera. De fet, la major part dels llibres només tenen una edició.
  - El número de l'edició va en xifres aràbigues i abreviatures, expressades en la llengua en la qual es redacta: *2a* (català); *2nd* (anglès); *2ª* (espanyol).
- **Volum.** Si l'obra té més d'un volum i ens referim a un de concret, cal incloure'l immediatament després del títol, com en el següent exemple:

Hurtado de Mendoza M. **Enciclopedia de terapéutica, ó Tratado de terapéutica especial, médica y quirúrgica. Vol. 3.** Madrid: Impr. de Severiano Omaña; 1847. 780 p.

- **El nombre de pàgines:** és un camp opcional. En general no cal fer-lo servir. L'abreviatura *p.* sempre va després del nombre de pàgines. Naturalment és diferent en cada llengua. Així, en alemany cal utilitzar *s.* de *seiten* («pàgina»).
- **Col·lecció i número dins la col·lecció.** La col·lecció a la qual pertany el llibre i el número dins de la col·lecció, si existeixen, s'hi han d'incloure. En els articles de revista, però, s'acostumen a ometre per qüestions d'espai. No s'haurien d'ometre en els treballs acadèmics.

En els llibres sovint es troben dins el camp bibliogràfic de l'**autoria** mencions de responsabilitat de direcció de l'obra, coordinació, edició o compilació. Ho destaquem en vermell en els següents exemples:

Bobes García J, coordinador. Salud mental: psicopatología. Madrid: Síntesis; 1994.

Teresa E de, editor. Cardiología en Atención Primaria. Madrid: Biblioteca Aula Médica; 2003.

Venzmer G, director. Enciclopedia médica Servagrup. Vol 4. Barcelona: Nauta; 1982.

De vegades cal mencionar una **autoria** secundària. Per exemple, en un llibre amb il·lustracions o material fotogràfic, o en un pròleg. **Aquest camp bibliogràfic** va darrere de l'edició.

- a. Fages de Climent C. Les Bruixes de Llers. **Dalí S, il·lustrador, Gassol V, pròleg.** Barcelona: Quaderns Crema; 2003. (Poesia dels Quaderns Crema; 50).
- b. Breedlove GK, Schorfheide AM. Adolescent pregnancy. 2a ed. **Wieczorek RR, editor.** White Plains (NY): March of Dimes Education Services; 2001.

Les mencions d'autoria secundària són relativament poc habituals i generalment es fan si es tracta d'una personalitat rellevant en el seu camp, en el cas dels fotògrafs, etc. En el primer dels exemples anteriors, les il·lustracions són de Dalí que, de fet, és molt més conegut que l'autor del poemari, Fages de Climent. Naturalment depèn del punt de vista de qui fa la referència i de si hi ha raons d'importància i de prestigi, però també polítiques, com pot ser la relació amb **l'autora o autor**, per exemple, si és el **professor** que ens ha d'avaluar, etc.

Les mencions de responsabilitat concretes (edició, fotografia, il·lustració, etc.) es fan en la llengua en la qual es redacta.

Oferim dos exemples més a la taula 2 amb situacions que ja s’havien esmentat en el cas dels articles:

Taula 2. La menció de l'autoria en referències

Bestratén Belloví M, Hernández Calleja A, Luna Mendaza P, Nogareda Cuixart C, Nogareda Cuixart S, Oncis de Frutos M, et al. Madrid: INSHT; 2003.	Més de sis autories . Es pot utilitzar la forma et al. després d’anotar les sis primeres.
Bestratén Belloví M, Hernández Calleja A, Luna Mendaza P, Nogareda Cuixart C, Nogareda Cuixart S, Oncis de Frutos M, Solé Gómez MD. Madrid: INSHT; 2003.	En aquest cas són set persones autores . Seria millor fer la referència amb les set mencions. El que s’estalvia no compensa ometre una sola autoria .
American Occupational Therapy Association, Ad Hoc Committee on Occupational Therapy Manpower. Occupational therapy manpower: a plan for progress. Rockville (MD): The Association; abril de 1985. 84 p.	Autor institucional o corporatiu.

3. Contribucions en llibres

Ens referim aquí a capítols d’un llibre i participacions en congressos publicades també en un llibre d’actes. La manera d’elaborar les referències és igual en ambdós casos. Assumim aquí que en el llibre hi ha capítols o comunicacions **d’autores o autors diferents**, malgrat que en algunes situacions **una persona autora** ho pugui ser de més d’un capítol.

En aquest cas a la referència tindrem la menció d’**autoria** o responsabilitat de les **persones autores** de la part que citem, així com el títol. Però també el títol del llibre i, sovint, la menció de responsabilitat de les persones responsables de l’edició del llibre.

Esquema bàsic:

Autoria del capítol o comunicació. Títol del capítol o comunicació. **A:** **Director/a-Coordinador/a-Editor/a** del llibre o del llibre d’actes del congrés. Títol del llibre o del congrés. Edició. Lloc de publicació: Editorial; any. p. **pàgina inicial-final del capítol**.

Exemple:

Mehta SJ. Dolor abdominal. **A:** **Friedman HH**, coordinador. Manual de Diagnóstico Médico. 5a ed. Barcelona: Masson; 2004. p. **183-90**.

Fixem-nos en algunes coses:

- **A:** El lligam entre **l'autor** i el títol de la part —un capítol titulat «Dolor abdominal» en aquest exemple— i el conjunt del llibre (*Manual de Diagnóstico Médico*) és una preposició que depèn de la llengua de redacció (*a, in, en*). Vol dir que «Dolor abdominal» és dins de *Manual de Diagnóstico Médico*.
- **Director/a-Coordinador/a-Editor/a del llibre.** Ens informa del **responsable** global del llibre. En aquest cas un **coordinador** de l’obra (**Friedman HH**).
- **Pàgina inicial-final del capítol.** Com que es parla d’una part del document, cal indicar obligatòriament on comença i on acaba. En estil Vancouver es fa afegint l’abreviatura de pàgina **davant** de la indicació d’inici i final de la part: **p. 183-90**.

També hi poden figurar el nombre de pàgines i la col·lecció, si escau.

En el cas de les comunicacions en congressos, el títol de vegades és molt llarg i inclou el lloc de celebració i la data. No es pot retallar de cap manera.

Donem un parell d'exemples:

Castro Beiras A, Escudero Pereira J. El Área del Corazón del Complejo Hospitalario "Juan Canalejo". Dins: Libro de Ponencias: V Jornadas de Gestión y Evaluación de Costes Sanitarios. Bilbao: Ministerio de Sanidad y Consumo, Gobierno Vasco; 2000. p. 12-22.

Christensen S, Oppacher F. An analysis of Koza's computational effort statistic for genetic programming. A: Foster JA, Lutton E, Miller J, Ryan C, Tettamanzi AG, editors. Genetic programming. EuroGP 2002: Proceedings of the 5th European Conference on Genetic Programming; 2002 Apr 3-5; Kinsdale, Ireland. Berlin: Springer; 2002. p. 182-91. 340 p.

Si volem elaborar la referència d'un capítol de llibre concret, però tots els capítols pertanyen a un mateix autor o només hi apareix un responsable global, s'ha de fer **indicant el capítol amb les pàgines** després de l'edició i el peu d'impremta tal com es veu en el següent exemple:

Moreno de la Fuente JL. Podología general y biomecánica. 2a ed. Barcelona: Masson; 2009. **Capítol 3, División transversal; p. 87-102.**

Referències en línia

Les referències en línia afegeixen a la informació que ja hem esmentat el tipus de suport entre claudàtors (*en línia* és la manera més escaient, però en la major part dels llocs s'utilitza *Internet*, seguint la forma americana, una solució molt poc elegant); la data de consulta, també entre claudàtors, amb alguna expressió adient (*consulta, consultat, citat, etc.*) i l'URL, després d'indicar-ne la disponibilitat amb alguna expressió. Són absolutament obligatòries i si en falta alguna la referència queda del tot inhabilitada.

4. Articles en línia

Oferim l'esquema bàsic comparat amb el de l'article en suport paper.

Esquema bàsic:

Autoria. Títol de l'article. Títol de la revista o abreviatura internacional **[en línia]**. Any **[data d'accés]**; volum(número): **extensió/pàgines**. URL. DOI.

En color hem indicat els camps que afegim respecte de la referència en suport paper:

Autoria. Títol de l'article. Títol de la revista o abreviatura internacional. Any; volum(número): pàgina inicial-pàgina final.

Exemples:

Ibarra Cornejo JL, Fernández Lara MJ, Eugenin Vergara DA, Beltrán Maldonado EA. Efectividad de los agentes físicos en el tratamiento del dolor en la artrosis de rodilla: una revisión sistemática. Revista médica electrónica **[en línia]**. 2015 **[consulta 5 març 2020]**;

37(1). Disponible a: <http://www.revmedicaelectronica.sld.cu/index.php/rme/article/view/1226/html>.

Chirveches-Pérez E, Roca-Closa J, Puigoriol-Juventeny E, Úbeda-Bonet I, Subirana-Casacuberta M, Moreno-Casbas MT. Cuidados e implicaciones en los cuidadores de pacientes quirúrgicos en el domicilio. *Enferm Clin* [en línia]. 2014 [consulta 5 març 2020]; 24 (6): 330–338. Disponible a: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1130862114001090>. DOI: 10.1016/j.enfcli.2014.07.005.

El DOI és un identificador d'objectes digitals que s'associa a URL i permet localitzar un article i altres documents a la xarxa. En cas d'utilitzar-se, se situa després de l'URL. De fet, pot arribar a substituir-la si així ho permet la revista o els altres tipus de publicacions, i s'eliminen les indicacions *en línia* i *data de consulta*:

Zhang M, Holman CD, Price SD, Sanfilippo FM, Preen DB, Bulsara MK. Comorbidity and repeat admission to hospital for adverse drug reactions in older adults: retrospective cohort study. *BMJ*. 7 gener 2009; 338:a2752. doi: 10.1136/bmj.a2752.

L'objectiu d'incloure la data de consulta en una referència d'un document en línia és que, en redactar el nostre text, garantim que l'URL que esmentem es trobava disponible quan es va fer la consulta. Com que l'ús del DOI facilita, teòricament, que l'article sempre sigui recuperable a la xarxa encara que canviï l'URL, aquest localitzador es torna innecessari. En aquest moment elaborar referències només amb el DOI té un ús reduït, però és com ho fa la Biblioteca Nacional de Medicina dels EUA en la base de dades MEDLINE/PubMed i segurament acabarà imposant-se per la seva senzillesa.

El codi que hem marcat en verd en el darrer exemple, 338:a2752, substitueix la paginació, ja que perd sentit indicar-la si cada article es presenta en una plantilla HTML independent.

És important adonar-se que el fet que aconseguim un article a través de la xarxa no significa que hàgim de construir necessàriament la referència com un document en línia.

En general les referències de documents en PDF que són versions de documents en paper s'han d'elaborar com si fossin documents en suport paper. Naturalment de vegades no ho podem saber. En aquest cas les farem segons el suport en què les hem obtingut (en línia, DVD, etc.).

5. Llocs web

Aquí tractem l'elaboració de referències de llocs web (en anglès *website* o *web site*), que són col·leccions de pàgines web i d'arxius multimèdia incrustats o enllaçats que estan generalment sota un mateix domini a Internet. Exemples de llocs web són la Viquipèdia (ca.wikipedia.org, tota en conjunt), la Universitat de Barcelona (www.ub.edu), el Col·legi Oficial de Podòlegs de Catalunya (www.podocat.cat), etc.

L'estructura per elaborar la referència recorda la d'un llibre en suport paper, però amb els camps propis d'un recurs en línia.

Esquema bàsic:

Autors. Títol [en línia]. Lloc de publicació: Editor; Data de publicació [data d'actualització; data d'accés]. URL.

Exemples:

Gencat.cat [en línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya [consulta 5 març 2020]. Disponible a: <http://web.gencat.cat>.

Col·legi de Podòlegs [en línia]. Barcelona: Col·legi Oficial de Podòlegs de Catalunya. 2010- [actualitzat 13 febrer 2018; consulta 18 febrer 2018]. Disponible a: <http://www.podocat.com>.

6. Part d'un lloc web

En aquest cas la referència és d'una part d'un web com podria ser una entrada concreta de la *Viquipèdia*, per exemple «Medicina» (ca.wikipedia.org/wiki/Medicina) o la pàgina web de la Facultat de Medicina i Ciències de la Salut de la Universitat de Barcelona (www.ub.edu/portal/web/medicina-ciencies-salut).

En aquest cas la informació del web va en primer lloc i després hi va la de la pàgina o secció.

Esquema bàsic:

Autoria. Títol [en línia]. Lloc de publicació: Editor; Data de publicació [data d'actualització; data d'accés]. Autors de la secció. Títol de la secció; [nombre de pàgines o pantalles]. URL.

Exemples:

Medicina Interna de Galicia [en línia]. Lugo: Sociedad Gallega de Medicina Interna; 2005 [consulta 5 febrer de 2015]. De Pablo Casas M, Pena Río JL. Guía para la prevención de complicaciones infecciosas relacionadas con catéteres intravenosos. Disponible a: <http://www.meiga.info/guias/cateteres.asp>.

American Medical Association [en línia]. Chicago: The Association; c1995-2016 [consulta 27 desembre 2016]. Office of International Medicine; [2 pantalles]. Accessible a: <https://www.ama-assn.org/about/office-international-medicine>.

Observem que en el segon exemple davant de la data apareix una *c*. És l'abreujament del llatí *circa*, que significa «aproximadament». Això vol dir que aquestes pàgines web van estar operatives entre aproximadament el 1995 i exactament el 2016. En el moment de fer la referència no es coneixia la data precisa d'aparició, situació força habitual a la xarxa. D'altra banda, sobretot en pàgines web antigues, es pot determinar el nombre de pantalles o pàgines concretes.

7. Llibres en línia

Segueix el mateix esquema d'un llibre en suport paper, però afegint-hi els camps obligatoris per a documents en línia. Comparem a sota els dos esquemes.

Esquema bàsic de la referència d'un llibre en suport paper:

Elaboració de referències en estil Vancouver, p. 13. Versió 2021.

Autor/s. Títol del llibre. Edició. Lloc de publicació: Editorial; any.

Esquema bàsic de la referència d'un llibre disponible en línia:

Autor/s. Títol del llibre [en línia]. Edició. Lloc de publicació: Editorial; any [data d'accés]. URL.

Exemple:

Williams A, Nester C. Footwear and foot orthoses [en línia]. Edinburgh: Churchill Livingstone/Elsevier; 2010 [consulta 5 febrer 2015]. Disponible a: <http://www.sciencedirect.com/science/book/9780702030420>.

8. Contribucions de llibres en línia

La situació és equivalent a la que acabem de veure per a un llibre en línia.

Esquema bàsic de la referència d'una contribució d'un llibre en suport paper:

Autoria del capítol o comunicació. Títol del capítol o comunicació. A: Director/a-Coordinador/a-Editor/a del llibre o actes del congrés. Títol del llibre o del congrés. Edició. Lloc de publicació: Editorial; any. p. pàgina inicial-final del capítol.

Esquema bàsic de la referència d'un llibre disponible en línia:

Autoria del capítol o comunicació. Títol del capítol o comunicació. A: Director/a-Coordinador/a-Editor/a del llibre o actes del congrés. Títol del llibre o del congrés [en línia]. Edició. Lloc de publicació: Editorial; any. p. pàgina inicial-final del capítol. [Data d'accés]. URL.

Altres tipus de documents en paper i en línia

9. Tesines i tesis en paper i en línia

Exemples:

García Bajo MJ, Méndez Miras A. Correlació de la valoració del dolor postquirúrgic mitjançant la utilització de l'escala visual analògica versus l'escala verbal numèrica. [Tesi de màster en línia]. Barcelona: Universitat de Barcelona; 2011. [Consulta 5 febrer 2015]. Disponible a: <http://www.sciencedirect.com/science/book/9780702030420>.

Buisan Espeleta L. La confidencialitat: del secret mèdic a la història clínica compartida a Catalunya. [Tesi doctoral]. Barcelona: Universitat de Barcelona; 2013.

10. Materials cartogràfics

Exemples:

L'Escala, Cala Montgó 296-2-1 (78-23), 297-1-1 (79-23). [Mapa geològic]. Barcelona: ICGC/ACA; 2014.

Parc Natural de Cap de Creus (Llançà, Cadaqués, Roses). **[Mapa topogràfic]**. Barcelona: ICGC/ACA; 2014.

Aeronautical Chart and Information Center, Air Photographic and Charting Service, Army Air Force. Aeronautical planning chart: Brazil (AP-25) **[Mapa aeronàutic en línia]**. Barcelona: Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya; 9 octubre 2012 **[consulta 25 març 2020]**. <http://cartotecadigital.icgc.cat/cdm/singleitem/collection/america/id/927>. [Any original 1954].

11. Informes científics o tècnics

Exemples:

Lourey C. **A contributing life: the 2012 national report card on mental health and suicide prevention**. Sydney: National Mental Health Commission; 2015.

Australian influenza surveillance report [en línia]. Canberra: Australian Government Department of Health and Ageing; 2011 **[consulta 2 febrer 2012]**. **Report No.: 12**. Disponible a: [http://www.health.gov.au/internet/main/publishing.nsf/Content/cda-ozflu-no12-11.htm/\\$file/ozflu-no12-2011.pdf](http://www.health.gov.au/internet/main/publishing.nsf/Content/cda-ozflu-no12-11.htm/$file/ozflu-no12-2011.pdf).

12 Patents

Exemple:

Joshi RK, Strebel HP, inventors; Fumapharm AG, titular. Utilización de derivados de ácido fumárico en la medicina de trasplante. **Patent europea**. ES 2195609T3. BOPI 1-12-2003.

13. Material gràfic

Exemple:

Portrait of five African American female nurses in uniform, circa 1920. **[Fotografia]**. [New York]: National League for Nursing Press; 1991. 1 fotografia: blanc i negre, 20x25 cm.

14. Material gràfic que forma part d'un altre document

Cal seguir el format del tipus de referència (llibre, revista o lloc web) en què s'ha trobat la taula/figura/imatge/apèndix seguit de la indicació següent:

Element número dins del document, **Títol de l'element**; p. **Número de la pàgina l'element**.

Smith J, Lipsitch M, Almond JW. Vaccine production, distribution, access, and uptake. *Lancet* 2011;378(9789):428-438. **Taula 1**, **Examples of vaccine classes and associated industrial challenges**; p. 429.

Grivetti LE. Chocolate, crime, and the courts: Selected English trial documents, 1693-1834. A: Grivetti LE, Shapiro H, editors. Chocolate: History and culture. Hoboken (NJ). John Wiley & Sons; 2009. **Taula 20.1**, **Chocolate-related crime: Old Bailey court records**; p. 244.

Hong S. Wireless: From Marconi's black-box to the Audion. London (GB). MIT Press; 2001. **Figura 1.5**, **Marconi's grounded antenna**; p. 21.

Cada referència a un element diferent encara que sigui dins del mateix document requereix una entrada independent a la llista de referències.

Documents en altres suports

15. Llibres electrònics

Llibres en formats EPUB, MOBI, PCR, AZW3, AZW, etc.

Exemples:

Van Belle G, Fisher LD, Heagerty PJ, Lumley TS. Biostatistics: a methodology for the health sciences [**e-book**]. 2a ed. Somerset (NJ): Wiley InterScience; 2003 [consulta 28 febrer 2019]. Disponible a: Wiley InterScience electronic collection.

Sommers-Flanagan J, Sommers-Flanagan R. Clinical interviewing [**llibre electrònic**]. 3a ed. New York: John Wiley & Sons; 2003 [consulta 10 març 2019]. Disponible a: NetLibrary.

Si cal, la disponibilitat en un lloc web concret es pot indicar amb l'URL i la data de consulta.

16 Audiovisuals en suport físic (cintes, CD, DVD, BR, disquets, etc.)

En els materials audiovisuals acostumen a figurar-hi moltes mencions de responsabilitat i no sempre és fàcil elaborar la referència. En general es menciona **la persona directora** com autoria principal (exemple 3). Si cal s'hi poden incloure **realitzadors, guionistes** o altres mencions en una posició secundària. Tanmateix, allarguen molt la referència i s'ha de considerar realment si és necessari incloure-les. També és habitual que no es pugui determinar l'autoria del material o que no estigui clara. Llavors es pot començar la referència directament amb el títol com en els exemples 2 i 4 que es mostren a continuació.

Exemples:

Carlson J. Depression [**Vídeo VHS**]. VandenBos GR, productor. Washington: American Psychological Association; 2005. 1 videocasset: **100 min., so, color**.

Acte de lliurament d'orles dels ensenyame[n]ts de Podologia, 5a. Promoció [**Vídeo VHS**]. López O, productor. Barcelona: Universitat de Barcelona; 1995.

Masdeu J, Roig G, Salvat J, director. Transplantaments d'òrgans, l'esperança dels condemnats [**Vídeo VHS**]. Roures J, productor, Úbeda J, realitzador. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament d'Ensenyament; 1997. **1 videocasset VHS: 10 min., so, color**.

Libro blanco de la lengua de signos española en el sistema educativo. [Vídeo DVD]. Madrid: Ministerio de Educación y Ciencia; 2003. **1 disc DVD**.

Stanfield PS, Wetle V, Longshore G. Essential medical terminology. [Cinta d'audiocasset]. 2a ed. Sudbury: Jones and Bartlett; 1996. **1 audiocasset: 89 min**.

17. Flux de dades o temps real (*streaming*)

Aquest és el cas d'àudios o vídeos que mirem directament a llocs com ara YouTube, Vimeo o Netflix. Respecte a les mencions d'**autoria**, es pot dir el mateix que en el punt anterior.

Exemples:

EMT [Vídeo a internet]. Meridian Education Corporation; 2008 [consulta 12 de desembre de 2011]. Disponible a: <http://digital.films.com/PortalViewVideo.aspx?xtid=37253>.

Aida. *La història del català* (il·lustrada). [Vídeo a internet]. Sumoy Rovira X, il·lustradora. 2021. (La Filòloga de Guàrdia) [Consulta 22 de març de 2021]. Disponible a: <https://www.youtube.com/watch?v=fNWDlhM9zzY>.

La llengua. [Vídeo a internet]. [Esplugues de Llobregat]. Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, 2014. (300; cap. 6). [Consulta 22 de març de 2021]. Disponible a: <https://www.youtube.com/watch?v=Q-MRakw1Bz8>.

Denecken R. *6 tips sobre cómo aprender un nuevo idioma!- ¿Cómo lo hice?- Romy Denecken* [Vídeo a internet]. Youtube. 12 de julio de 2020. [Consulta 22 de març de 2021]. Disponible a: <https://www.youtube.com/watch?v=nh8UV0SynQg>.

Pa ciència la nostra, Programa 336 [Àudio a internet]. Ivoox. 29 de maig de 2017. [Consulta 22 de març de 2021]. Disponible a: https://www.ivoox.com/pa-ciencia-nostra-336-29-v-17-audios-mp3_rf_18944792_1.html.

Materials no publicats

18. Materials pendents de publicació

Documents que encara no s'han publicat i que estan pendents de publicació¹ però als quals s'ha tingut accés, per exemple per cortesia de **l'autor** o de l'editorial; o bé que han estat publicats en una versió que no es considera definitiva (*preprint* o edició preliminar).²

---

¹ Tradicionalment s'ha utilitzat l'expressió *en premsa* per a significar que el material estava pendent de publicació, però atès que en l'actualitat hi ha molts documents que no es publiquen en paper, és més aconsellable utilitzar l'expressió *en preparació*.

² Una prepublicació preimpresió o versió preliminar (en anglès *preprint*) és una versió d'un article acadèmic o científic —també pot ser de llibres, capítols, comunicacions, etc.— que precedeix la revisió formal dels revisors (*peer review*) i la publicació en una revista acadèmica o científica. La preimpresió pot estar disponible, gratuïtament, abans o després que es publiqui l'article formalment.

Exemples:

Tian D, Araki H, Stahl E, Bergelson J, Kreitman M. Signature of balancing selection in Arabidopsis. Proc Natl Acad Sci USA. **En preparació** 2002.

Rupprecht C. Ready for more-than-human? Urban residents' willingness to coexist with animals and plants. Version: 1. SocArXiv [**Preprint**]. [Publicat 13 juliol 2016; actualitzat 7 desembre 2016; consultat 15 febrer 2017: [22 p.]. Disponible a: <https://osf.io/preprints/socarxiv/hbcmz/>.

19. Materials de reprografia (fotocòpies, relligats, fulls solts, etc.)

Exemple:

Bonet E, Guerrero, J, Riera E. Vocabulari d'assistència sanitària de mutualitats (tercera fase) [**Exemplar relligat**]. 1991.

20. Correus electrònics, discussions en fòrums, piulades i correspondència guardada en unitats d'informació (biblioteques, arxius, centres de documentació, etc.)

Exemple:

Armentera M. *Falta menys per a final de curs!* [Internet]. **Correu electrònic a:** Jordi Ardanuy, 34 març 3018. [Consulta 32 febrer 4023]. [2 paràgrafs].

Es podrien incloure les adreces de correu entre parèntesi després de l'emissor i el receptor.

Veiem algun exemple de com citar piulades.

Almagro L . *Comunicado de la secretaría general de la @OEA_oficial sobre el Informe de la @ONU_es sobre crímenes de lesa humanidad en #Venezuela #OEAcónVzla*. [Piulada]. Twitter. 17 de setembre de 2020. [Consulta 1 de octubre de 2020]. Disponible a: https://twitter.com/Almagro_OEA2015/status/1306374839960252416.

UNWomen. International Women's Day 2022 is less than a month away. [Piulada]. Twitter. 16 de febrer de 2022. [Consulta 18 de febrer de 2022]. Disponible a: https://twitter.com/UN_Women/status/1493948986297835520.

La cartes i comunicacions oral no s'han d'incloure a la llista de referències. En el seu lloc s'utilitzen els parèntesis:

«... en una conversa amb un professor de la Universitat de ... » (**Donovan, M. Conversa amb Jordi Ardanuy. 36 de maig de 2046**).

«... el que em fou confirmat després per carta (**Armentera, M. Carta a: Jordi Ardanuy. 72 de juny de 3003. 17 pàgines**).

Documents legals

21. Documents legislatius (normes legals, lleis, etc.)

Esquema bàsic en suport paper:

Títol de la norma. Títol abreujat del diari oficial, núm. (data de publicació).

Exemple en suport paper:

Decret 178/2010, de 23 de novembre, d'estructura dels òrgans centrals del Servei Català de la Salut. DOGC, núm. 5764 (26 novembre 2010).

Exemple de document legislatiu en línia:

Decret 178/2010, de 23 de novembre, d'estructura dels òrgans centrals del Servei Català de la Salut. DOGC [en línia], núm. 5764 (26 novembre 2010) [consulta 5 de febrer de 2019]. Disponible a: http://dogc.gencat.cat/ca/pdogc_canals_interns/pdogc_resultats_fitxa/?action=fitxa&documentId=565595.

22. Jurisprudència

Sentències judicials que obliguen a interpretar les normes legals de determinada manera.

Exemple:

Recursos de inconstitucionalidad 3540/96, 1492/97 y 3316/97 (acumulados). Promovidos por el Presidente del Gobierno frente a la Ley de Extremadura 3/1996, de 25 de junio, de atención farmacéutica, y la Ley de Castilla-La Mancha 4/1996, de 26 de diciembre, de ordenación del servicio farmacéutico; y por el Consejo de Gobierno de la Junta de Comunidades de Castilla-La Mancha contra la Ley 16/1997, de 25 de abril, de regulación de los servicios de las oficinas de farmacia. Sala del Tribunal Constitucional 109/2003, de 5 de juny de 2003. BOE, núm. 156, (1 juliol 2003).